

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2012-2013

29 MAI 2013

Proposition de loi modifiant la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers en vue d'introduire une circonstance aggravante pour les auteurs de mariage gris

(Déposée par M. Gérard Deprez et consorts)

DÉVELOPPEMENTS

Le mariage de complaisance

Le mariage de complaisance ou le mariage simulé est défini dans la résolution du Conseil de l'Union européenne du 4 décembre 1997 : « 1. Au sens de la présente résolution, on entend par « mariage de complaisance », le mariage d'un ressortissant d'un État membre ou d'un ressortissant d'un pays tiers, séjournant régulièrement dans un État membre, avec un ressortissant d'un pays tiers, dans le seul but de détourner les règles relatives à l'entrée et au séjour des ressortissants des pays tiers et d'obtenir pour le ressortissant du pays tiers un permis de séjour ou une autorisation de résidence dans un État membre (1). »

En droit belge, l'article 146bis du Code civil, inséré par la loi du 4 mai 1999, contient une définition similaire : « Il n'y a pas de mariage lorsque, bien que les consentements formels aient été donnés en vue de celui-ci, il ressort d'une combinaison de circonstances que l'intention de l'un au moins des époux n'est manifestement pas la création d'une communauté de

(1) Résolution du Conseil de l'Union européenne du 4 décembre 1997 (*Journal officiel C* 382 du 16 décembre 1997).

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 2012-2013

29 MEI 2013

Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, met het oog op het invoeren van een verzwarende omstandigheid voor wie een schijnliefdeshuwelijk aangaat

(Ingediend door de heer Gérard Deprez c.s.)

TOELICHTING

Het schijnhuwelijk

Het schijnhuwelijk wordt omschreven in de resolutie van de Raad van de Europese Unie van 4 december 1997 : « 1. In de zin van deze resolutie wordt onder schijnhuwelijk verstaan, het huwelijk van een onderdaan van een lidstaat of een onderdaan van een derde land die legaal in een lidstaat verblijft, met een onderdaan van een derde land met als enig doel de regels betreffende de binnentrekking en het verblijf van onderdaanen van derde landen te misbruiken en voor de onderdaan van het derde land een vergunning tot vestiging of tot verblijf in een lidstaat te verkrijgen (1). »

In het Belgische recht bevat artikel 146bis van het Burgerlijk Wetboek, ingevoegd bij de wet van 4 mei 1999, een vergelijkbare definitie : « Er is geen huwelijk wanneer, ondanks de gegeven formele toestemmingen tot het huwelijk, uit een geheel van omstandigheden blijkt dat de intentie van minstens één van de echtgenoten kennelijk niet is gericht op het tot stand

(1) Resolutie van de Raad van de Europese Unie van 4 december 1997 (*Publicatieblad C* 382 van 16 december 1997).

vie durable, mais vise uniquement l'obtention d'un avantage en matière de séjour, lié au statut d'époux. »

Le mariage de complaisance comme moyen d'abuser de la législation en matière de séjour :

L'immigration dans notre pays est principalement familiale et se fait par le biais d'une demande de regroupement familial. En 2010, 41 336 regroupements familiaux ont été accordés ce qui représentait 44 % de l'immigration légale en Belgique. Or, à titre de comparaison, la moyenne européenne était, pour la même année, de 27 %. Néanmoins, en 2011, les conditions pour procéder au regroupement familial ont été durcies et le nombre de regroupements familiaux a nettement diminué, passant de 41 336 cas de regroupement familial en 2010 à 36 828 en 2011 et 30 096 cas en 2012, soit une baisse de 27 % en deux ans (1).

Conformément à la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers, les personnes mariées ou ayant conclu un partenariat enregistré équivalent ou non à un mariage peuvent, sous certaines conditions, bénéficier du droit au regroupement familial (2). Ces dispositions incluent tant les mariages célébrés en Belgique que des mariages conclus à l'étranger.

Les mariages de complaisance apparaissent donc comme une voie d'immigration pseudo-légale, par le détournement du droit au regroupement familial, à laquelle vient s'ajouter une possibilité de profit financier non-négligeable. L'abus du statut lié au mariage offre de nombreux avantages au fraudeur. Premièrement, conclure un mariage est une procédure simple qui, en principe, ne nécessite pas l'intervention d'un avocat. Deuxièmement, la partie possédant un droit de séjour sur le territoire belge peut gagner une jolie somme d'argent par le biais d'un mariage simulé. En outre, l'amende pénale sanctionnant les abus reste

(1) Chiffres fournis le mardi 22 janvier 2013 en commission de l'Intérieur de la Chambre des représentants par la secrétaire d'État à l'Asile et la Migration, Maggie De Block.

(2) Les articles 10 et 10bis de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers telle que modifiée par la loi du 8 juillet 2011 réglementent le regroupement familial avec le ressortissant d'un pays tiers en possession d'un droit de séjour illimité (article 10) ou limité (article 10bis) en Belgique. Les articles 40bis et 40ter de la loi précitée réglementent respectivement le regroupement familial entre un citoyen de l'UE et un membre de sa famille (étant lui-même citoyen de l'Union ou ressortissant d'un pays tiers) et entre un citoyen belge et un membre de sa famille (étant lui-même citoyen de l'Union ou ressortissant d'un pays tiers). De plus, bien que la Belgique prohibe la polygamie, l'article 10, § 1^{er}, de cette même loi spécifie que le droit au regroupement familial peut être accordé à un deuxième conjoint d'un étranger polygame lorsque le premier ne réside pas en Belgique.

brengen van een duurzame levensgemeenschap, maar enkel op het bekomen van een verblijfsrechtelijk voordeel dat is verbonden aan de staat van gehuwde.»

Het schijnhuwelijk als middel om misbruik te maken van de wetgeving inzake verblijf :

Immigratie in ons land is hoofdzakelijk een familiale aangelegenheid en verloopt via een aanvraag tot gezinsherening. In 2010 werden er 41 336 gezinshereningen toegekend, hetgeen 44 % van de legale immigratie in België vertegenwoordigde. Ter vergelijking : het Europees gemiddelde bedroeg voor hetzelfde jaar 27 %. In 2011 werden de voorwaarden voor gezinsherening echter strenger en is het aantal gezinshereningen duidelijk gedaald, van 41 336 gevallen van gezinsherening in 2010 tot 36 828 in 2011 en 30 096 gevallen in 2012, dit wil zeggen een daling van 27 % op twee jaar tijd (1).

Overeenkomstig de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen kunnen gehuwden of personen die een geregistreerd partnerschap hebben gesloten, dat beschouwd wordt als zijnde gelijkwaardig met het huwelijk, het recht op gezinsherening genieten (2). Deze bepalingen betreffen zowel huwelijken die in België werden gesloten als buitenlandse huwelijken.

Schijnhuwelijken lijken dus een pseudolegale manier om te immigreren via het recht op gezinsherening, met daarbovenop nog een niet te onderschatten geldgewin. De huwelijks staat misbruiken biedt bedriegers heel wat voordelen. Ten eerste is het aangaan van een huwelijk een eenvoudige procedure waarvoor in principe geen advocaat hoeft te worden ingeschakeld. Ten tweede kan de partij die een verblijfsrecht op het Belgische grondgebied geniet, een mooie som geld verdienen aan een schijnhuwelijk. Bovendien blijft de geldboete voor deze misbruiken verhoudingsgewijs beperkt in vergelijking met de

(1) Cijfers die de staatssecretaris voor Asiel en Migratie Maggie De Block op 22 januari 2013 in de commissie voor de Binnenlandse Zaken van de Kamer van volksvertegenwoordigers heeft verstrekt.

(2) De artikelen 10 en 10bis van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, zoals gewijzigd bij de wet van 8 juli 2011, regelen de gezinsherening met de onderdaan van een derde land die onbeperkt (artikel 10) of beperkt (artikel 10bis) verblijfsrecht heeft. De artikelen 40bis en 40ter van vermelde wet regelen respectievelijk de gezinsherening tussen een burger van de EU en een familielid (dat zelf een burger van de Unie is of een onderdaan van een derde land) en tussen een Belgisch burger en een familielid (dat zelf een burger van de Unie is of een onderdaan van een derde land). Bovendien bepaalt artikel 10, § 1, van diezelfde wet, dat het recht op gezinsherening kan worden toegekend aan een tweede echtgenoot van een polygame vreemdeling, wanneer de eerste niet in België verblijft, alhoewel België polygamie verbiedt.

proportionnellement limitée par rapport aux perspectives de gains financiers. Troisièmement, le risque d'annulation effective du mariage, impliquant également l'éloignement du fraudeur, est minime.

Quelle est l'ampleur du phénomène

Il est très difficile d'évaluer l'importance du phénomène des mariages de complaisance en Belgique. Bien que les mariages et les cohabitations légales de complaisance soient l'objet d'une attention particulière croissante, il manque toujours un aperçu statistique précis du phénomène.

Néanmoins, il est possible de partir d'un aperçu très général, en examinant les mariages qui font l'objet d'échanges d'informations entre les autorités. Deux types de demandes d'informations sont envoyées au bureau Recherches de l'Office des étrangers. D'une part, les questions sur les éventuels mariages de complaisance qui doivent encore être conclus en Belgique. En effet, l'Office des étrangers est saisi d'une demande d'enquête dans les cas où l'administration communale suspecte les véritables motivations d'un projet de mariage civil. D'autre part, il y a les demandes d'informations sur les éventuels mariages simulés qui ont déjà été conclus et dont l'Office a été informé ultérieurement. Dans cette même catégorie, le bureau Recherches procède à des contrôles sur les mariages conclus à l'étranger, qui ne sont pas encore liés à des demandes de visa, mais à la suite desquels le partenaire resté en Belgique se présente auprès de l'officier de l'état civil pour demander une transcription du mariage dans les registres.

En 2004, le bureau Recherches de l'Office des étrangers a mené au total (1) 2 610 enquêtes administratives concernant de potentiels mariages de complaisance. Ces chiffres n'ont jamais cessé d'augmenter. En 2005, il y a eu 3 232 enquêtes; en 2006 : 6 351; en 2007 : 9 053; en 2008 : 9 164; en 2009 : 10 414; en 2010 : 9 151 et enfin en 2011, le bureau Recherches de l'Office des étrangers a enregistré 10 728 faits de plausibles mariages de complaisance, soit 15% de plus qu'en 2010 (2).

Il faut toutefois noter que tous ces mariages ne s'avèreront effectivement pas être des mariages de complaisance. Il est donc plus raisonnable de se concentrer sur un aperçu plus restreint, en examinant entre autres le nombre de mariages refusés ainsi que les mariages annulés. En 2011, 359 mariages prévus ont été refusés (contre 440 en 2010). En 2010 et 2011, 74 décisions de justice annulant des mariages ont été

perspectieven inzake financiële voordeelen. Ten derde is de kans dat het huwelijk effectief nietig wordt verklaard en de fraudeur ook wordt verwijderd, miniem.

Wat is de omvang van dit verschijnsel ?

Het is zeer moeilijk om de omvang van het verschijnsel van schijnhuwelijken in België in te schatten. Hoewel schijnhuwelijken en schijn-wettelijke samenwoning steeds meer aandacht krijgen, bestaat er nog altijd geen nauwkeurig statistisch overzicht van het verschijnsel.

Toch kan men uitgaan van een zeer algemeen overzicht door de huwelijken te onderzoeken waarover informatie wordt uitgewisseld tussen overheidsinstanties. Er zijn twee types van verzoeken om informatie die aan het bureau Opsporingen van de Dienst Vreemdelingenzaken worden overgezonden. Enerzijds vragen over de eventuele schijnhuwelijken die nog moeten worden gesloten in België. De Dienst Vreemdelingenzaken wordt immers gevraagd een onderzoek te voeren in de gevallen waarbij het gemeentebestuur twijfels heeft over de echte beweegredenen van een voornemen om te huwen. Anderzijds zijn er de verzoeken om informatie over eventuele schijnhuwelijken die reeds werden gesloten en waarover de Dienst later werd ingelicht. In diezelfde categorie voert het bureau Opsporingen controles uit in verband met huwelijken die in het buitenland werden aangegaan en die nog niet gekoppeld zijn aan visa-aanvragen, maar ten gevolge waarvan de partner die in België is gebleven zich aanbiedt bij de ambtenaar van de burgerlijke stand om het huwelijk over te schrijven in de registers.

In 2004 heeft het bureau Opsporingen van de Dienst Vreemdelingenzaken in totaal (1) 2 610 administratieve onderzoeken gevoerd met betrekking tot potentiële schijnhuwelijken. Die cijfers zijn onophoudelijk gestegen. In 2005 waren er 3 232 onderzoeken; in 2006 : 6 351; in 2007 : 9 053; in 2008 : 9 164; in 2009 : 10 414; in 2010 : 9 151 en tot slot heeft het bureau Opsporingen van de Dienst Vreemdelingenzaken in 2011 10 728 mogelijke schijnhuwelijken geregistreerd, wat 15% meer was dan in 2010 (2).

Het is echter zo dat niet al die huwelijken werkelijk schijnhuwelijken zullen blijken. Het is dus verstandiger zich te concentreren op een beperktere lijst, door onder andere het aantal geweigerde en ook het aantal nietig verklaarde huwelijken te onderzoeken. In 2011 werden 359 geplande huwelijken geweigerd (tegen-over 440 in 2010). In 2010 en 2011 werden 74 rechterlijke beslissingen waarbij huwelijken werden

(1) Mariage conclus et mariages prévus.

(2) *Rapport d'activités 2011*, Office des étrangers, SPF Intérieur, p. 192.

(1) Gesloten huwelijken en aangekondigde huwelijken.

(2) *Activiteitenrapport 2011*, Dienst Vreemdelingenzaken, FOD Binnenlandse Zaken, blz. 192.

communiquées à l'Office des étrangers. À noter que les tribunaux qui prononcent les annulations n'étaient pas encore tenus d'informer l'Office des Étrangers comme le prévoit désormais le projet de loi du 13 février 2006. Ces données sont donc, selon toute vraisemblance, incomplètes (1).

Il est aussi possible d'examiner le nombre de visas refusés en raison de présomptions ou preuve de mariage de complaisance. En 2008, 647 visas ont été refusés; 782 en 2009; 709 en 2010 et 882 en 2011 dont 743 parce que le parquet doit encore rendre un avis car l'enquête est toujours en cours. L'examen des retraits de titres de séjour pour « absence d'unité familiale » ou non-exécution d'autres conditions est aussi une donnée utile pour mesurer l'ampleur du phénomène. En 2008, 312 titres de séjour ont été retirés; en 2009 : 828 titres; en 2010 : 1 359 titres et en 2011 : 988 titres (2).

En 2011, la cellule Fraude a retiré ou mis fin au séjour de 116 étrangers condamnés pour mariage frauduleux, dont le mariage a été annulé par le tribunal, ou qui ont obtenu un droit de séjour sur la base d'un mariage de complaisance. Ces chiffres comprennent également les étrangers qui ont fraudé avec de faux actes de mariage. Il s'agissait principalement d'étrangers de nationalité marocaine (43 étrangers) et turque (19 étrangers) (3).

La lutte contre les mariages de complaisance

La Belgique possède différents moyens d'action contre ces détournements du droit au regroupement familial par les mariages de complaisance.

La loi du 4 mai 1999 a permis le remplacement du système de la publication des bans de mariage par la déclaration de mariage. Elle prévoit également un motif de nullité spécifique aux mariages de complaisance et donne une base légale à l'officier de l'état civil, lui permettant de refuser de célébrer un mariage de complaisance.

La loi du 12 janvier 2006 a introduit dans la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers, un article 79bis qui sanctionne le mariage de complai-

(1) Étude ciblée du Point de contact national belge du Réseau européen des migrations (REM): « Détournement du droit au regroupement familial : Mariages de complaisance et fausses déclarations de parentalité », p. 24.

(2) *Ibidem*, p. 22.

(3) *Rapport d'activités 2011*, Office des étrangers, SPF Intérieur, p. 93.

nietig verklaard aan de Dienst Vreemdelingenzaken meegedeeld. Men mag daarbij niet vergeten dat de rechtbanken die de nietigverklaring uitspreken toen nog niet verplicht waren de Dienst Vreemdelingenzaken daarvan op de hoogte te brengen, zoals het wetsontwerp van 13 februari 2006 nu bepaalt. Men mag er dus vanuit gaan dat die gegevens onvolledig zijn (1).

Het is ook mogelijk het aantal visa te bekijken dat geweigerd werd wegens vermoedens of bewijs van een schijnhuwelijk. In 2008 werden 647 visa geweigerd; 782 in 2009; 709 in 2010 en 882 in 2011 waarvan 743 omdat het parket nog een advies moet uitbrengen aangezien het onderzoek nog loopt. Het onderzoek naar de intrekking van verblijfstitels wegens « ontbreken van gezinseenheid » of het niet vervullen van andere voorwaarden is eveneens een nuttig gegeven bij het meten van de omvang van het verschijnsel. In 2008 werden 312 verblijfstitels ingetrokken; in 2009 : 828 titels; in 2010 : 1 359 titels en in 2011 : 988 titels (2).

In 2011 heeft de Fraudecel het verblijf ingetrokken of beëindigd van 116 vreemdelingen die veroordeeld werden wegens bedrieglijk huwelijk, wier huwelijk nietig werd verklaard door de rechtbank, of die verblijfsrecht hadden verkregen op grond van een schijnhuwelijk. Die cijfers omvatten ook de vreemdelingen die gefraudeerd hebben met valse huwelijksacten. Het gaat hoofdzakelijk om vreemdelingen met de Marokkaanse (43 vreemdelingen) en de Turkse (19 vreemdelingen) nationaliteit (3).

De strijd tegen de schijnhuwelijken

België heeft verscheidene actiemiddelen tegen dat misbruik van het recht op gezinshereniging.

De wet van 4 mei 1999 heeft het mogelijk gemaakt het systeem van de publicatie van het komende huwelijk te vervangen door de aangifte van huwelijk. Hij voorziet ook in een specifieke nietigheidsgrond voor de schijnhuwelijken en geeft de ambtenaar van de burgerlijke stand een wettelijke basis waardoor hij kan weigeren een schijnhuwelijk te voltrekken.

De wet van 12 januari 2006 heeft in de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, een artikel 79bis ingevoegd

(1) Thematische studie van het Belgische Contactpunt van het Europees Migratiennetwerk (EMN): « Misbruik van het recht op gezinshereniging : Schijnhuwelijken en valse ouderschapsverklaringen », blz. 24.

(2) *Ibidem* blz. 22.

(3) *Activiteitenrapport 2011*, Dienst Vreemdelingenzaken, FOD Binnenlandse Zaken, blz. 93.

sance ainsi que la tentative de mariage de complaisance.

L'article 79bis actuel dispose :

« § 1^{er}. Quiconque conclut un mariage dans les circonstances visées à l'article 146bis du Code civil sera puni d'un emprisonnement de huit jours à trois mois ou d'une amende de vingt-six à cent euros.

Quiconque reçoit une somme d'argent visant à le rétribuer pour la conclusion d'un tel mariage, sera puni d'un emprisonnement de quinze jours à un an ou d'une amende de cinquante à deux cent cinquante euros.

Quiconque recourt à des violences ou menaces à l'égard d'une personne pour la contraindre à conclure un tel mariage sera puni d'un emprisonnement d'un mois à deux ans ou d'une amende de cent à cinq cents euros.

§ 2. La tentative du délit prévu au § 1^{er}, alinéa 1^{er}, est punie d'une amende de vingt-six à cinquante euros. La tentative du délit prévu au § 1^{er}, alinéa 2, est punie d'un emprisonnement de huit jours à six mois ou d'une amende de vingt-six à cent vingt-cinq euros.

La tentative du délit prévu au § 1^{er}, alinéa 3, est punie d'un emprisonnement de quinze jours à un an ou d'une amende de cinquante à deux cent cinquante euros. »

En 2007, la Belgique a mis en œuvre un projet ARGO impliquant onze États membres afin de promouvoir la coopération dans la lutte contre l'abus ou l'usage abusif des procédures administratives des États membres de l'UE, y compris le détournement du mariage en vue d'obtenir le statut de résident.

Suite à la pénalisation introduite par la loi de 2006, le Collège des procureurs généraux a émis, le 1^{er} octobre 2009, une circulaire qui précise les tâches relatives aux enquêtes et le rôle de chaque instance concernée par les mariages de complaisance (les officiers de l'état civil, l'Office des étrangers, la police et le ministère public). Cet instrument clé qui est le résultat d'un groupe de travail interministériel détermine également un processus d'intervention uniforme pour accroître la sécurité juridique.

Le 8 juillet 2011, une nouvelle loi qui durcit les conditions pour la procédure de regroupement familial a été adoptée. Cette loi dispose également que le droit d'entrée ou de séjour en Belgique peut être refusé ou retiré au cours des trois premières années suivant la délivrance d'un titre de séjour, si les conjoints ou partenaires enregistrés n'entretiennent pas (plus) de vie

dat het schijnhuwelijk alsook de poging tot schijnhuwelijk bestraft.

Het huidige artikel 79bis bepaalt het volgende :

« § 1. Ieder die een huwelijk sluit in de omstandigheden bedoeld in artikel 146bis van het Burgerlijk Wetboek, wordt gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot drie maanden of met geldboete van zesentwintig tot honderd euro.

Ieder die een geldsom ontvangt die ertoe strekt hem te vergoeden voor het sluiten van een dergelijk huwelijk, wordt gestraft met gevangenisstraf van vijftien dagen tot één jaar of met geldboete van vijftig tot tweehonderdvijftig euro.

Ieder die gebruik maakt van geweld of bedreiging tegen een persoon om die persoon te dwingen een dergelijk huwelijk te sluiten, wordt gestraft met gevangenisstraf van één maand tot twee jaar of met geldboete van honderd tot vijfhonderd euro.

§ 2. Poging tot het in § 1, eerste lid, omschreven wanbedrijf wordt gestraft met geldboete van zesentwintig tot vijftig euro. Poging tot het in § 1, tweede lid, omschreven wanbedrijf wordt gestraft met gevangenisstraf van acht dagen tot zes maanden of geldboete van zesentwintig tot honderdvijfentwintig euro.

Poging tot het in § 1, derde lid, omschreven wanbedrijf wordt gestraft met gevangenisstraf van vijftien dagen tot een jaar of met geldboete van vijftig tot tweehonderdvijftig euro. »

In 2007 heeft België een ARGO-project uitgevoerd waarbij elf lidstaten betrokken waren, om de samenwerking te bevorderen in de strijd tegen het misbruik of het onrechtmatig gebruik van de administratieve procedures van de EU-lidstaten, inclusief het misbruik van het huwelijk om de status van ingezetene verkrijgen.

Als gevolg van de strafbaarstelling door de wet van 2006 heeft het College van procureurs-generaal op 1 oktober 2009 een circulaire verspreid die de taken rond het onderzoek en de rol van elk van de instanties die betrokken zijn bij de schijnhuwelijken (de ambtenaren van de burgerlijke stand, de Dienst Vreemdelingenzaken, de politie en het openbaar ministerie) nader bepaalt. Dat sleutelinstrument, het resultaat van een interministeriële werkgroep, legt ook een eenvormig optreden vast om de rechtszekerheid te vergroten.

Op 8 juli 2011 werd een nieuwe wet aangenomen die de voorwaarden voor de procedure van gezinshereniging verstrengt. Tevens bepaalt die wet dat het recht op toegang tot en verblijf in België geweigerd of ingetrokken kan worden in de eerste drie jaar na het afgeven van een verblijfstitel, indien de echtgenoten of de geregistreerde partners geen echtelijk leven of

conjuguale ou familiale et en règle générale, s'ils ont utilisé des informations fausses ou trompeuses ou des documents faux ou falsifiés ou s'ils sont coupables de fraude ou ont employé d'autres moyens illégaux ou si le mariage ou le partenariat a été contracté uniquement pour permettre à une personne d'entrer ou de résider en Belgique.

Début novembre 2011, un homme qui avait contracté un mariage de complaisance s'est vu retirer sa nationalité, créant un premier précédent.

Enfin, le gouvernement vient de déposer un projet de loi qui a pour principal objectif le renforcement des contrôles sur le regroupement familial et l'intensification de la lutte contre les mariages et cohabitation légales de complaisance (1).

Des sanctions trop peu dissuasives

Malgré l'ensemble des mesures prises par notre pays pour lutter efficacement contre le mariage de complaisance, les chiffres montrent que ce phénomène n'a pas tendance à diminuer, bien au contraire.

L'actuel projet de loi en vue de la lutte contre les mariages de complaisance et les cohabitations légales de complaisance prévoit l'augmentation des peines prévues à l'article 79bis car « les dispositions pénales telles que prévues à l'actuel article 79bis ne sont pas de nature à dissuader de manière préventive les auteurs potentiels comme le législateur le voulut lors de l'élaboration de la loi du 12 janvier 2006 (2) ».

L'article 79bis de loi du 15 décembre 1980 tel que modifié par le projet prévoit :

- pour le mariage de complaisance : emprisonnement d'un mois à trois ans et une amende de cinquante à cinq cents euros;
- pour le mariage de complaisance avec somme d'argent : emprisonnement de deux mois à quatre ans et une amende de cent à deux mille cinq cents euros;
- pour le mariage de complaisance avec violences : emprisonnement de trois mois à cinq ans et une amende de deux cent cinquante à cinq mille euros;
- pour la tentative de mariage de complaisance : emprisonnement de quinze jours à un an et une amende de vingt-six à deux cent cinquante euros;

(1) Projet de loi du 26 février 2013 modifiant le Code Civil, le Code pénal, le Code judiciaire, la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers et la loi du 31 décembre 1851 sur les consulats et la juridiction consulaire, en vue de la lutte contre les mariages de complaisance et les cohabitations légales de complaisance.

(2) Projet de loi du 26 février 2013, p. 6.

gezinsleven meer hebben en in het algemeen, indien ze valse of misleidende informatie of valse of vervalste documenten hebben gebruikt of indien ze schuldig zijn aan fraude of andere onwettige middelen hebben gebruikt of indien het huwelijk of het partnerschap alleen werd gesloten om een persoon in de gelegenheid te stellen toegang te krijgen tot of te verblijven in België.

Begin november 2011 werd de nationaliteit ingetrokken van een man die een schijnhuwelijk had gesloten, wat een eerste precedent schiep.

De regering heeft ten slotte een wetsontwerp ingediend met als hoofddoel de controle op de gezinsherening op te voeren en de strijd tegen het schijnhuwelijk en de schijn-wettelijke samenwoning te intensificeren (1).

Ontradend effect van straffen is niet groot genoeg

Ondanks alle maatregelen die ons land genomen heeft voor een efficiënte bestrijding van de schijnhuwelijken, blijkt uit de cijfers dat dit verschijnsel geen dalende trend vertoont, wel integendeel.

Het voorliggende wetsontwerp met het oog op de strijd tegen het schijnhuwelijk en de schijn-wettelijke samenwoning voorziet in het optrekken van de straffen van artikel 79bis want « de strafbepalingen zoals voorzien in het huidige artikel 79bis zijn niet van dien aard om preventief de potentiële daders af te schrikken zoals dit de bedoeling was van de wetgever bij het opstellen van de wet van 12 januari 2006 (2) ».

Artikel 79bis van de wet van 15 december 1980, zoals gewijzigd door het ontwerp, bepaalt :

- voor schijnhuwelijk : gevangenisstraf van een maand tot drie jaar en geldboete van vijftig tot vijfhonderd euro;
- voor schijnhuwelijk met geldsom : gevangenisstraf van twee maanden tot vier jaar en geldboete van honderd tot tweeduizendvijfhonderd euro;
- voor schijnhuwelijk met geweld : gevangenisstraf van drie maanden tot vijf jaar en geldboete van tweehonderdvijftig tot vijfduizend euro;
- voor poging tot schijnhuwelijk : gevangenisstraf van vijftien dagen tot een jaar en geldboete van zesentwintig tot tweehonderdvijftig euro;

(1) Wetsontwerp tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek, de wet van 31 december 1851 met betrekking tot de consulaten en de consulaire rechtsmacht, het Strafwetboek, het Gerechtelijk Wetboek en de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, met het oog op de strijd tegen de schijnhuwelijken en de schijn-wettelijke samenwoningen.

(2) Wetsontwerp van 26 februari 2013, blz. 6.

— pour la tentative de mariage de complaisance avec somme d'argent: emprisonnement d'un mois à deux ans et une amende de cinquante à mille deux cent cinquante euros;

— pour la tentative de mariage de complaisance avec violences: emprisonnement de deux mois à trois ans et une amende de cent vingt cinq à deux mille cinq cents euros.

Le projet prévoit également une modification de l'article 74/11 de loi du 15 décembre 1980 afin que : « Lorsqu'un étranger a conclu un mariage ou une cohabitation légale de complaisance lui ayant permis d'être admis au séjour dans le Royaume ou d'y maintenir ce droit, la décision d'éloignement qui lui sera notifiée pourra être assortie d'une interdiction d'entrée de maximum cinq ans (1). »

Pour le gouvernement, « Le renforcement des amendes suit dès lors complètement la réalité sociale d'un nombre croissant d'abus sérieux et une diversité continue dans la nature de ces abus (2) ».

Cependant, bien que le projet constate un nombre croissant d'abus et surtout une diversification dans la nature de ces abus, aucune distinction n'y est établie entre le mariage blanc et le mariage gris.

Devant la recrudescence des contrôles, une nouvelle filière a vu le jour : les mariages gris

Le mariage gris est un phénomène assimilé dans la pratique à une escroquerie sentimentale. En effet, ce mariage repose sur la duperie, la naïveté et la fraude amoureuse puisque l'un des deux époux sincère et de bonne foi, est trompé par l'autre qui profite de ses sentiments et de sa crédulité pour obtenir des avantages liés au droit du séjour (naturalisation, regroupement familial) et à terme d'acquérir la nationalité belge. On assiste au développement de nombreux réseaux sur internet qui sont très bien organisés, allant jusqu'à livrer le mode d'emploi pour piéger les victimes, afin d'obtenir le titre de séjour.

Cette escroquerie sentimentale n'est pas à confondre avec le mariage blanc et nous semble encore plus grave. En effet, dans un mariage de complaisance dit « blanc » les deux époux s'entendent pour détourner le mariage de sa finalité. Or, dans le mariage gris nous sommes face à une volonté de tromper le futur conjoint de bonne foi qui est manipulé et utilisé dans le seul but d'obtenir des papiers. La victime de cette

— voor poging tot schijnhuwelijk met geldsom: gevangenisstraf van een maand tot twee jaar en geldboete van vijftig tot 1 tweehonderdvijftig euro;

— voor poging tot schijnhuwelijk met geweld: gevangenisstraf van twee maanden tot drie jaar en geldboete van honderdvijfentwintig tot tweeduizendvijfhonderd euro.

Het ontwerp voorziet tevens in een wijziging van artikel 74/11 van de wet van 15 december 1980 met het volgende doel : « Wanneer een vreemdeling een schijnhuwelijk of een schijn-wettelijke samenwoning heeft gesloten dat hem heeft toegestaan toegelaten te worden tot het verblijf in het Rijk of dit recht te behouden, zal de beslissing tot verwijdering die hem betekend zal worden, gepaard gaan met een inreisverbod van maximum vijf jaar (1). »

De regering stelt: « Het verzwaren van de geldboetes volgt derhalve volledig de maatschappelijke realiteit van een stijgend aantal ernstige misbruiken en een verdere diversiteit in de aard van deze misbruiken (2). »

Maar hoewel het ontwerp vaststelt dat het misbruik toeneemt en dat er meer diversiteit is in de aard van dat misbruik, wordt er geen onderscheid gemaakt tussen het schijnhuwelijk en het schijnliefdeshuwelijk.

Nu de controle is opgevoerd, is er een nieuwe clandestiene weg gevonden : het schijnliefdeshuwelijk

Het schijnliefdeshuwelijk is een verschijnsel dat in de praktijk gelijkstaat met oplichting waarbij misbruik wordt gemaakt van gevoelens. Dat huwelijk berust immers op oplichterij, naïviteit en liefdesbedrog, want een van beide echtgenoten, die orecht en te goeder trouw is, wordt bedrogen door de andere, die van zijn of haar gevoelens en lichtgelovigheid profiteert om voordelen te verkrijgen die gekoppeld zijn aan het verblijfsrecht (naturalisatie, gezinsherening) en op termijn om de Belgische nationaliteit te verwerven. We zien dat zich op het internet heel wat zeer goed georganiseerde netwerken ontwikkelen, die zelfs de gebruiksaanwijzing afleveren om de slachtoffers te strikken, met het oog op het verkrijgen van de verblijfstitel.

Die liefdeszwendel is iets anders dan de schijnhuwelijken en lijkt ons nog erger. In een schijnhuwelijk komen beide echtgenoten overeen dat ze misbruik gaan maken van het huwelijk. Maar in een schijnliefdeshuwelijk worden we geconfronteerd met de bedoeling de toekomstige echtgenoot die te goeder trouw is, te bedriegen. Hij of zij wordt gemanipuleerd en gebruikt met als enig doel papieren te verkrijgen.

(1) Projet de loi du 26 février 2013, p. 16.

(2) Projet de loi du 26 février 2013, p. 7.

(1) Wetsontwerp van 26 februari 2013, blz. 16.

(2) Wetsontwerp van 26 februari 2013, blz. 7.

escroquerie sentimentale subit un énorme préjudice. On constate souvent de graves dégâts psychologiques, psychiques et même physique.

C'est pourquoi, le mariage gris devrait faire l'objet de sanctions plus lourdes que le mariage blanc car contrairement à ce dernier, il fait une victime !

D'autant que cette nouvelle filière est de plus en plus utilisée par les personnes désireuses d'abuser de la législation en matière de séjour car les risques de contrôle et de condamnation sont moins grands étant donné qu'il n'y a pas de complice et que le futur conjoint croit en la sincérité de ce mariage.

L'introduction d'une circonstance aggravante pour les auteurs de mariage gris.

Dans un souci de cohérence, il apparaît nécessaire de faire en sorte que la personne qui abuse des sentiments sincères de son futur conjoint dans le but de conclure un mariage tel que visé au 146bis soit sanctionnée plus sévèrement que les conjoints d'un mariage blanc.

Le cadre légal actuel prévoit déjà des peines plus lourdes lorsque l'un des conjoints a reçu une somme d'argent visant à le rétribuer pour la conclusion d'un mariage blanc. Les peines sont également alourdies lorsque l'un des conjoints recourt à des violences ou menaces à l'égard d'une personne pour la contraindre à conclure un tel mariage.

L'insuffisance des connaissances sur la filière des mariages gris, comme l'absence de définition claire, ne permet pas de prévenir et de lutter efficacement contre ce phénomène, ni même de protéger correctement celles et ceux qui en sont victimes.

Les auteurs de la présente proposition de loi souhaitent introduire un alinéa 4 à l'article 79bis de la loi du 15 décembre 1980 afin de sanctionner les auteurs de mariage gris aussi lourdement que les personnes qui ont reçu une somme d'argent visant à les rétribuer pour la conclusion d'un mariage blanc.

En France, le projet de loi relatif à l'immigration, à l'intégration et à la nationalité, présenté par M. Éric Besson, ministre de l'Immigration, de l'Intégration, de l'Identité nationale et du Développement solidaire prévoyait lui aussi l'augmentation des sanctions en cas de mariage gris. La peine de cinq ans d'emprisonnement et quinze mille euros d'amende est portée à sept ans de prison et à trente mille euros d'amende « lorsque l'étranger a contracté mariage, contrairement à son époux, sans intention matrimoniale ». Ce projet a été adopté par l'Assemblée nationale française le 12 octobre 2010.

Het slachtoffer van die zwendel lijdt enorme schade. Vaak stelt men ernstige psychologische, psychische en zelfs lichamelijke beschadiging vast.

Om die reden moet het schijnliefdeshuwelijk zwaarder worden bestraft dan het schijnhuwelijk, want in tegenstelling tot dat laatste, maakt het een slachtoffer !

Vooral omdat die nieuwe clandestiene methode steeds meer wordt gebruikt door personen die misbruik willen maken van de wetgeving inzake het verblijf, aangezien de risico's op controle en veroordeling minder groot zijn, omdat er geen medeplichtige is en de toekomstige echtgenoot in de oorechtheid van dat huwelijk gelooft.

Instellen van een verzwarende omstandigheid voor wie een schijnliefdeshuwelijk aangaat

Als we logisch willen blijven, moet de persoon die misbruik maakt van de oprochte gevoelens van zijn toekomstige echtgenoot met als doel het sluiten van een huwelijk zoals bedoeld in artikel 146bis van het Burgerlijk Wetboek, strenger worden gestraft dan de echtgenoten van een schijnhuwelijk.

De actuele regelgeving voorziet reeds in zwaardere straffen wanneer een van de echtgenoten een geldsom heeft gekregen als vergoeding voor het sluiten van een schijnhuwelijk. De straffen zijn ook zwaarder wanneer een van de echtgenoten gebruik maakt van geweld of bedreigingen tegen een persoon om hem te dwingen een dergelijk huwelijk te sluiten.

Door het gebrek aan kennis over schijnliefdeshuwelijken, alsook door het ontbreken van een duidelijke definitie ervan, is het niet mogelijk dat verschijnsel te voorkomen en efficiënt te bestrijden, of de slachtoffers ervan correct te beschermen.

De indieners van dit wetsvoorstel wensen een vierde lid in te voegen in artikel 79bis van de wet van 15 december 1980 om personen die een schijnliefdeshuwelijk aangaan even zwaar te straffen als personen die een geldsom ontvangen hebben als vergoeding voor het sluiten van een schijnhuwelijk.

Ook in Frankrijk voorzag het wetsontwerp betreffende immigratie, integratie en nationaliteit dat was ingediend door Éric Besson, minister van Immigratie, Integratie, Nationale Identiteit en Solidaire Ontwikkeling in zwaardere straffen voor schijnliefdeshuwelijken. Vijf jaar gevangenisstraf en vijftienduizend euro geldboete worden verhoogd tot zeven jaar gevangenisstraf en dertigduizend euro geldboete wanneer de vreemdeling, in tegenstelling tot zijn echtgenoot, een huwelijk heeft gesloten zonder huwelijksintentie. De Franse *Assemblée nationale* heeft dat ontwerp aangenomen op 2 oktober 2010.

Il sera certainement difficile pour le juge pénal de vérifier l'intention de même qu'il sera complexe pour la victime de prouver l'absence de volonté chez son conjoint pour créer une communauté de vie durable. Néanmoins, cette preuve se fera comme pour le mariage blanc par tous moyens et par la voie de divers indices. En général, le vrai visage de l'escroc se révèle assez vite après la cérémonie civile du mariage. Il n'est pas rare qu'il disparaisse, ou devienne violent, menacent, injurieux, ... Plusieurs types de comportements permettent au juge d'apprécier l'intention : rapidité de la demande en mariage par le ressortissant étranger, absence de participation aux frais du mariage et absence de voyage de noces, absence de membre de la famille le jour du mariage, escroquerie financière, absence de participation aux charges communes, envoi d'argent à sa famille dans son pays d'origine, absence de relation intimes, relations extraconjugales, absence du domicile conjugal, humiliations, désintérêt pour le conjoint belge, menaces continues, ... C'est au juge qu'il appartiendra de déterminer si ces éléments de fait permettent de caractériser l'infraction et d'établir l'intention fautive.

De strafrechter zal het ongetwijfeld moeilijk hebben om de intentie na te gaan, net zoals het ingewikkeld wordt voor het slachtoffer om te bewijzen dat zijn partner niet de wil had een duurzame levensgemeenschap te vormen. Niettemin moet dat bewijs, zoals voor de schijnhuwelijken, met alle middelen en aan de hand van diverse aanwijzingen, worden geleverd. Meestal laat de oplichter zijn ware gelaat vrij snel na de burgerlijke huwelijkspelchtigheid zien. Niet zelden verdwijnt hij, of wordt hij gewelddadig, uit hij bedreigingen of beledigingen, ... De rechter kan de intentie beoordelen aan de hand van allerlei gedragingen : de snelheid van het huwelijksaanzoek door de buitenlandse onderdaan, het niet bijdragen in de kosten van het huwelijk, het feit dat men niet op huwelijksreis gaat, afwezigheid van familieleden op de huwelijksdag, financiële oplichting, niet bijdragen in de gemeenschappelijke kosten, verzenden van geld naar de familie in het land van herkomst, het niet hebben van intieme betrekkingen, het hebben van buitenechtelijke betrekkingen, niet verblijven op de echtelijke woonplaats, vernederingen, geen belangstelling voor de Belgische echtgenoot, voortdurende bedreigingen, ... De rechter moet bepalen of die feitelijke elementen het misdrijf aantonen en het misdadig opzet bewijzen.

Gérard DEPREZ.
Christine DEFRAIGNE.
Jacques BROTCHI.
Alain COURTOIS.

*
* *

*
* *

PROPOSITION DE LOI**Article 1^{er}**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

À l'article 79bis de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers, inséré par la loi du 12 janvier 2006, les modifications suivantes sont apportées :

1^o le § 1^{er} est complété par un alinéa, rédigé comme suit :

« Quiconque conclut un tel mariage en abusant de la confiance du conjoint qui, pour sa part, avait l'intention de s'engager de bonne foi dans la création d'une communauté de vie durable, sera puni d'un emprisonnement de deux mois à quatre ans ou d'une amende de cent à deux mille cinq cents euros. »;

2^o le § 2 est complété par un alinéa, rédigé comme suit :

« La tentative du délit prévu au § 1^{er}, alinéa 4, est punie d'un emprisonnement d'un mois à deux ans ou d'une amende de cinquante à mille deux cent cinquante euros. »

18 mars 2013.

Gérard DEPREZ.
Christine DEFRAIGNE.
Jacques BROTCHI.
Alain COURTOIS.

WETSVOORSTEL**Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 79bis van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, ingevoegd bij de wet van 12 januari 2006, wordt gewijzigd als volgt :

1^o § 1 wordt aangevuld met een lid, luidende :

« Ieder die een dergelijk huwelijk sluit en daarbij misbruik maakt van het vertrouwen van de echtgenoot, die van zijn kant de intentie had zich te goeder trouw te verbinden tot het tot stand brengen van een duurzame levensgemeenschap, wordt gestraft met gevangenisstraf van twee maanden tot vier jaar of met geldboete van honderd tot tweeduizend vijfhonderd euro. »;

2^o § 2 wordt aangevuld met een lid, luidende :

« Poging tot het in § 1, vierde lid, omschreven wanbedrijf wordt gestraft met gevangenisstraf van een maand tot twee jaar of met geldboete van vijftig tot duizend tweehonderdvijftig euro. »

18 maart 2013.